

PhDr. Miloš Balabán, Ph.D.

Noví globální a regionální aktéři a světová a evropská bezpečnost

V souvislosti s přípravou aktualizované Bezpečnostní strategie 2011 a Bílé knihy o obraně se v případě předpokládaného vývoje bezpečnostního prostředí uvádí jako jeden z jeho důležitých faktorů růst vlivu a ambicí nových globálních a regionálních aktérů. Tomuto problému je nutné věnovat patřičnou pozornost. Je totiž zřejmé, že v následujících deseti dvaceti letech bude pokračovat zásadní transformace celého mezinárodního systému, který se vytvářel zhruba od třetí třetiny 19. století. Realitou jsou dnes čtyři hlavní globální mocenská centra: Severní Amerika (Spojené státy a Kanada), EU, Čína a Japonsko.

Ke konci 19. století začaly dominantní roli ve světových záležitostech a ve světové ekonomice postupně přebírat západní Evropa a Spojené státy. První a druhá světová válka tuto dominanci oslabil, mj. vznikem Sovětského svazu a posílením jeho velmocenského postavení po porážce nacistického Německa v roce 1945.

Svět se na čtyřicet let dostal do éry bipolárního světa ovlivňovaného soupeřením mezi SSSR a USA, nicméně role Sovětského svazu jako supervelmoci skončila jeho politickým, ekonomickým a sociálním kolapsem. I přes existenci bipolárního světa si Spojené státy a západní Evropa (po druhé světové válce i Japonsko) byly schopny vytvořit díky výkonnosti své ekonomiky před zbytkem světa zřetelný náskok. S koncem „unipolárního“ momentu historie – kdy po konci studené války koncem osmdesátých let minulého století světu dominovaly zhruba po dvě dekády Spojené státy jako jediná světová supervelmoc – je ale patrné, že geopolitická a geoeconomická situace ve světě doznává zásadních změn.

Růst vlivu „vynořujících“ se mocností

V současnosti probíhá proces růstu a posilování ekonomického, politického, a také bezpečnostního vlivu řady nových tzv. vynořujících se mocností. V prvé řadě se jedná o Čínu, která se nyní nachází po třiceti letech intenzivních ekonomických reforem již v pozici druhé světové supervelmoci, ale též především o Indii, Brazílii, Indonésii, Turecko, a Mexiko. Nelze opomíjet ani Rusko, které i přes své nepřehlédnutelné vnitřní problémy stále zůstává mocností především díky svému přírodnímu bohatství a bezpečnostnímu potenciálu. O potenciálu „vynořujících se“ mocností může svědčit i fakt, že je u nich lokalizováno 52 % globální průmyslové produkce.

Na základě ekonomických analýz a prognóz si lze učinit obraz o trendech ekonomického vývoje v příštích zhruba dvou dekáдах. V roce 2010 se Spojené státy podílely na objemu světové ekonomiky 24 % a EU 27 %. Za dvacet let v roce 2030 mají jejich podíly klesnout zhruba na polovinu. Pokles bude ještě markantnější u Japonska (z 9 na 3 %). Naopak absolutní podíl Číny se zvýší ze současných 9 % na 24 % a Indie ze 2 %

na 10 %. Prognózy počítají s tím, že na konci druhé dekády může Čína fakticky dohnat Spojené státy co do objemu HDP a v roce 2030 se podle tohoto kritéria stát největší světovou ekonomikou. [1] Postupně tak vznikla čtyři hlavní globální mocenská centra: Severní Amerika, tj. Spojené státy a Kanada, Evropská unie, Čína a Japonsko.

Patrný je i trend uzavírání nových politických a ekonomických spojení, které začínají představovat protiváhu dosud dominantním politickým, ekonomickým a bezpečnostním uskupením a organizacím, kde má Západ rozhodující podíl vlivu (Mezinárodní měnový fond, Světová banka) nebo, které si přímo vytvořil k prosazování a obhajobě svých zájmů (NATO). Příklady jsou v tomto směru především uskupení BRIC a Šanghajská organizace spolupráce.

Akronym **BRIC (Brazílie, Rusko, Indie a Čína)** použil poprvé v roce 2001 ekonom investiční banky Goldman Sachs Jim O'Neill k charakteristice nejdynamičtěji ekonomicky se rozvíjejících zemí. Jeho teoretická abstrakce se ale v průběhu několika let stala geopolitickou a ekonomickou realitou. Státy jež zaujímají 25 % světového teritoria, a žije v nich 40 % obyvatelstva světa začaly svoji politiku více koordinovat v závěru první dekády 21. století, kdy došlo k prvním summitům hlav států a vlád v ruském Jekatěrinburgu (2009) a hlavním městě Brazílie Brasílii (2010). Čtyři velké mocnosti a jejich ekonomiky – Brazílie, Rusko, Indie a Čína – mají v horizontu dvou až pěti příštích dekad dohonit a částečně i předhonit nejrozvinutější země světa. Podle údajů Mezinárodního měnového fondu (MMF) z roku 2007 představuje ekonomický potenciál zmíněných čtyř zemí 12 % světového HDP (8 % v roce 2000), s tím, že v horizontu let 2040-2050 bude jejich HDP vyšší než zemí tvořících do roku 1997 uskupení **G7 (USA, Kanada, Velká Británie, Francie, Německo, Itálie, Japonsko)**. [2]

Vliv uskupení může dále zesílit i poté co se v prosinci 2010 jeho dalším členem stala Jihoafrická republika. Zkratka BRIC se tím rozšířila na **BRICS** – podle prvního písmene v anglickém názvu Jihoafrické republiky, South Africa. Její členství má význam v tom, že se rozšíří geopolitický rozměr uskupení o nejlivnější a ekonomicky nejrozvinutější africký stát, který disponuje velkým přírodním bohatstvím. Důležitá je i hlediska strategické – Jižní Afrika se nachází uprostřed mořského spojení mezi Brazílií a Indií, tedy mezi jižním Atlantikem a Indickým oceánem, což může mít do budoucna i vojenskostrategické konsekvence, především ve vztahu k omezení globální námořní vojenské dominance Spojených států.

Samozřejmě, že existují limity spolupráce uvnitř BRICS dané odlišnou ekonomickou úrovní jednotlivých členů, částečně odlišnými ekonomickými bezpečnostními zájmy, a také geografickým rozptěněním. Přesto zřejmě existují i společní jmenovatelé spolupráce, které se projevují ve zřetelné politické snaze více prosazovat politické a ekonomické zájmy „nezápadních aktérů“ vůči Západu. Vyplývá to např. ze společného prohlášení ze summitu v Brazílii v dubnu 2010, kde bylo poukázáno na nutnost urychleně řešit problém nedostatečné legitimacy MMF a Světové banky cestou přerozdělení hlasů v obou organizacích ve prospěch dynamicky se ekonomicky rozvíjejících zemí tak, aby to bylo v souladu s jejich vzrůstající vahou ve světové ekonomice. [3]

Z hlediska vojensko-strategického potenciálu tří euroasijských mocností – Ruska, Číny a Indie – má svůj význam i v roce 2001 založená **Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS)**, jejímiž členy jsou kromě Ruska a Číny Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán. Indie má spolu s Íránem, Pákistánem a Mongolskem status pozorovatele. V globálním rámci je významné, že ŠOS ve stávající podobě zahrnuje

téměř polovinu světové populace a velmi významnou část teritoria Eurasie, tři velké ekonomiky, obrovské zásoby energetických surovin a čtyři země disponující jadernými zbraněmi. ŠOS v současnosti představuje hlavně geopolitickou osu ve vztazích Ruska a Číny, která jim umožňuje prohlubovat svůj politický, ekonomický a vojenský vliv na významné části teritoria Eurasie, a to i přesto, že mezi oběma zeměmi existují ve vztahu k cílům ŠOS některé rozdílné přístupy.

Růst ekonomické moci, a tím i politického vlivu nastupujících mocností tak mění i dosud zavedené vnímání některých geopolitických pojmů jako je např. (rozvinutý) Západ a Sever a (zaostalejší) Východ a Jih. Neméně důležitější bude i fakt, že poprvé od kolapsu světové socialistické soustavy koncem osmdesátých let Západ začíná čelit určité ideologické výzvě: liberální demokracie je konfrontována s modelem „neliberálního kapitalismu“, který uznává fungování svobodného trhu v rámci autoritářské politiky, uplatňovaný v Číně nebo v Rusku. Tento model se přitom stává přitažlivý pro řadu zemí v Asii, Africe či Latinské Americe v konfrontaci s ekonomickou a finanční krizí jež v prvé řadě postihla především Spojené státy a Evropu. Dá se říci, že nekontrolovaný ekonomický liberalismus se krizí výrazně zkompromitoval a ztratil na atraktivitě. Číny a dalších dynamicky se rozvíjejících ekonomik se krize příliš výrazně nedotkla, naopak se staly garantem a generátorem globálního ekonomického růstu. Přispělo to i k růstu čínského politického a ekonomického sebevědomí, které se promítá a bude promítat i do její zahraničně politické strategie.

Sílící pozice Číny vůči USA a Evropě

Čína s vědomím své sílící ekonomické moci bude v pozici rovnoprávného politického a ekonomického partnera v první řadě Spojených států a též Evropské unie, resp. nejvýznamnějších zemí unie (Německo, Francie, Velká Británie). Vzájemné vztahy mezi Čínou a Spojenými státy bude minimálně ve střednědobém horizontu ovlivňovat výše čínských dolarových rezerv (v roce 2010 činily tyto rezervy 2,85 bilionu dolarů) a fakt, že Čína je největším věřitelem Spojených států. Koncem listopadu 2010 držela Čína dluhopisy americké vlády v objemu 895,6 miliardy dolarů (objem amerických dluhopisů držných zahraničními subjekty dosahuje částky 4,35 bilionu dolarů). Čína se také zřejmě v nejbližších letech stane hlavním ekonomickým partnerem Spojených států. Zesílí tím vzájemná ekonomická závislost mezi oběma zeměmi. To má vliv i na změnu zahraničněpolitických priorit Spojených států, kdy se Asie, kde má Čína stále sílící vliv, stává pro Spojené státy důležitějším regionem než Evropa.

Čínsko-americký tandem nebude fungovat bez problémů s ohledem na to, že mezi oběma zeměmi bude docházet k politickým a ekonomickým sporům a konfliktním situacím, např. ohledně nerovnováhy obchodní bilance (v roce 2010 např. činil americký vývoz do Číny 81,8 miliardy dolarů, kdežto dovoz z Číny 344,1 miliardy dolarů). Strategicky se ale budou muset obě mocnosti spoléhat jedna na druhou v delším časovém horizontu, přičemž nelze zcela vyloučit že může dojít i k užší politické spolupráci (např. v podobě formátu G2). Mohl by tak vzniknout určitý model „limitované“ bipolarity, což by zřejmě vyvolalo nepříznivé reakce od dalších významných globálních aktérů, včetně EU. [4]

Na druhé straně se ale Čína může v dlouhodobém horizontu pokračovat ve snaze snižovat svou závislost na vztazích se Spojenými státy – v daném případě se jedná

především o oslabování pozice dolaru jako světové rezervní měny. Například investuje své miliardové rezervy do nákupu významných akvizic po celém světě. Pokles hodnoty řady západních společností již umožnil Číně dostat se před Německo a Spojené státy na druhé místo v žebříčku fúzí a akvizic. Primárně se Čína soustřeďuje na akvizice ve strategických odvětvích, jakými jsou IT, finančníctví a surovinové zdroje – v Africe, na Středním východě i v Asii. Čína se začíná soustřeďovat i na Evropu oslabenou ekonomickou a finanční krizí a krizí eurozóny. Čína se stala hlavním věřitelem, který skoupil španělské dluhopisy, stejně tak postupuje v případě Portugalska. [5] Čína si zároveň pořizuje rozsáhlé akvizice v ekonomicky oslabeném Řecku, které se tak může stát bránou čínské ekonomické expanze do Evropy. Ta již ostatně začala: v roce 2010 se čínské investice v Evropě zvýšily o 12 % a očekává se jejich další růst.

Čína také začala platit Rusku za dodávky ropy novým ropovodem ze Sibíře v čínech vzhledem k tomu, že Čína a Rusko zavedly v roce 2010 směnitelnost svých měn. Strategickým dlouhodobým cílem Číny může přitom být nahrazení dolaru jako světové rezervní měny svojí měnou jüanem, což deklaroval v roce 2011 i čínský prezident Chu Ťin-tchao.

Čína jako „asymetrická velmoc“

I přes tato fakta o „čínském vzestupu“ je ale nutné vidět, že Čína je stále i po třiceti letech reforem fakticky stále ještě rozvojovou, i když bouřivě se rozvíjející zemí nacházející se ve střední fázi industrializace. Odráží se to i v tom, že ekonomická prosperita a s tím spojená odpovídající životní úroveň není rozložena rovnoměrně. V roce 2009 byla např. hodnota HDP na hlavu (PPP – Purchasing Power Parity) dle údajů MMF pouhých 7518 dolarů (Spojené státy mají HDP na hlavu 47 123, Německo 35 930 a Česká republika 24 987 dolarů).

V Číně je stále 43 milionů obyvatel pod hranicí chudoby (dva dolary denně), není dostatečně rozvinut systém zdravotního a sociálního zabezpečení, investice do veřejného vzdělání dosahují 2,4 % HDP přičemž celosvětový průměr je 4,9 %. Významné jsou i regionální rozdíly – v roce 2008 činil rozdíl mezi průměrným příjmem obyvatel měst a venkova 3,3 násobek. Rozdíl v hodnotách HDP mezi oblastmi na rozvinutějším východě a oblastmi na zaostalejším západě Číny pak přesáhl trojnásobek, rozdíl HDP na hlavu pak 2,3 násobek. Další vývoj Číny bude ovlivněn tím, zda se jí podaří udržet vysoké tempo růstu, které je předpokladem sociálního smíru a udržení společenské soudržnosti. Nedá se přitom vyloučit růst sociálních tenzí, které vyplývají z ekonomických a sociálních rozdílů v Číně jak mezi regiony, tak i mezi občany. Otázkou také je, zda bude možné, aby nadále existoval ve stávající podobě mocenský monopol vládoucí komunistické strany při řízení země, jejíž ekonomika se řídí tržními principy.

Severní Amerika a Evropa jsou tak ve srovnání s Čínou (respektive státy BRICS) stále ještě ve výhodnějším postavení. Nejedná se přitom pouze o vyšší životní úroveň dokumentovanou vyšší HDP na hlavu, ale i o úroveň vědy a výzkumu, vysokoškolského vzdělávání, ekonomickou konkurenceschopností a obecně o atraktivitu americké a evropské „soft power“. Nejvýrazněji to zřejmě dokumentuje *globální index konkurenceschopnosti* (2010-2011), kdy v první desítce jsou s výjimkou Japonska a Singapuru pouze země z transatlantického okruhu (v pořadí Švýcarsko, Švédsko, Singapur, Spojené státy, Německo, Japonsko, Finsko, Nizozemí, Dánsko a Kanada). Čína je pro srovnání 27, Indie 51, Jižní Afrika 54, Brazílie 58 a Rusko 63.

Významným faktorem v příštích dvou dekádách zůstane **vojenská síla**, kde zřejmě Spojené státy nebudou mít s ohledem na početní stav, kapacity a technologickou úroveň armády konkurenci. S ohledem na tento fakt je možné dojít k závěru, že ve světě ještě koexistuje unipolarita (vojenská moc USA) s multipolaritou (ekonomická síla USA, EU, Číny, Japonska a dalších nastupujících mocností). Přesto je možné očekávat v horizontu 20 let, že se Čína i přes svoje zaostávání za americkým vojenským potenciálem (viz tab.) stane hlavním vojenským vyzyvatelem Spojených států.

Tab.: Poměr vojenských sil mezi USA a Čínou

USA	Rozpočet	Čína
729	celkem v roce 2010 (v mld USD)	78
4,3	% HDP 2008	2,0
1,58 milionu	počet příslušníků ozbr. sil	2,26 milionu
Výzbroj		
2 379	letadla	1 320
139	neviditelné stroje	0
11	letadlové lodě	0
72	ponorky	9
57	torpédoborce	27
9 400	jaderné hlavice	240

Svědčí o tom stálý kvantitativní i kvalitativní růst jejích vojenských kapacit, což odráží stálý růst vojenských výdajů. Čína sice bude muset počítat s tím, že ve vojenské oblasti bude po delší dobu ve slabší pozici, avšak zřejmě nebude opakovat chybu Sovětského svazu, který se snažil držet se Spojenými státy krok ve vojenské sféře, což ho ekonomicky mimořádně vyčerpávalo a v konečném důsledku vedlo k jeho kolapsu.

Číňané mohou naopak postupovat jako „asymetrická velmoc“, která bude využívat svoji ekonomickou sílu a postupně také získávat stále větší zdroje energetických a jiných strategických surovin. Ukázkovým příkladem je v tomto směru monopolizace Čínou světového trhu kovů vzácných zemin, který ovládla z 97 %. Jedná se o sedmnáct prvků strategického významu, které se v zemském nitru sice vyskytují poměrně hojně, ale jen málokdy v takové koncentraci, aby jejich těžba byla rentabilní. Průmysl jich potřebuje málo, avšak bez nich se neobejde – jako třeba automobilky, výrobci počítačových komponentů ale i vojenských radarů. Čína může také narušovat americkou vojenskou převahu ve vybraných segmentech – např. v kosmické nebo internetové technologii, což již činí.

Nelze ale pominout rizikové trendy, která by mohly americkou vojenskou převahu narušit i vlivem ekonomické krize v USA. Dnes např. americká vláda na úroky z dluhů utratí 8 % svých příjmů, podle výhledu rozpočtového výboru Kongresu by to ale mělo být na konci druhé dekády století 17 %. Takže pokud bude nucena na úroky z dluhů věnovat téměř pětinu může to vést i k omezování značného vojenského rozpočtu a šetření na armádě, což by mělo vliv na rozsah vojenského a politického angažmá Spojených států ve světě. Mohlo by se to dotknout i fungování zatím nejsilnější světové vojensko-politické organizace NATO a pozice Spojených států k Evropě. Jisté symptomy jsou

přítom patrně již v současnosti, kdy Spojené státy se musí soustředit na řešení situace v klíčových bezpečnostních ohniscích (Afghánistán, Irák, Írán), což si spolu s reflexí mocenského vzestupu Číny vyžaduje značné vojenské kapacity a ekonomické výdaje. Spojené státy tak postupně opouštějí svoji poválečnou roli evropské mocnosti na plný úvazek, což může být pro Evropu impulz, aby se více soustředila na posilování vlastní vojenské kapacity.

Evropská unie: globální mocnost bez státu?

V utváření nové globální mocenské konfigurace má svoje místo i Evropská unie, která deklaruje svoji ambici stát se jedním z hlavních globálních aktérů. Proti ostatním globálním aktérům je ale v určité nevýhodě, neboť v každodenní politické praxi musí řešit (resp. 27 zemí, které jsou členy unie) zásadní politickou otázku, zda může být mocností, aniž by byla státem. To je i v pozadí sporů o míru a rozsah evropské integrace v politické, ekonomické a bezpečnostní rovině. Tyto spory se vyostřily i vlivem ekonomické a finanční krize, která vyvolala i krizi jednotné evropské měny – eura. Její vyústění zřejmě předurčí vývoj unie v dalších letech.

Klíčovou otázkou zde bude nakolik se podaří dostat do rovnováhy politickou a ekonomickou integraci unie v situaci, kdy objektivně existují rozdíly ve výkonnosti jednotlivých ekonomik členských států EU, resp. přístupy k řízení ekonomik. Nedá se přitom vyloučit, že v následujících letech budou politiku EU ještě více než dnes určovat země, které mají jasnější představu o způsobech jak se prosadit v globálním světě (Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Polsko) a jak čelit vzestupu a politickým a ekonomickým zájmům Číny, Indie a Ruska.

„Ruská otázka“ spolu s řešením vztahu k Turecku bude mít přitom v následujících letech pro EU zásadní geopolitický význam. Obě země představují pro EU klíčové partnery při zajišťování její regionální (vojenské, ekonomické a energetické) bezpečnosti, přičemž ale dosud nebyl nalezen optimální model jejich vzájemné spolupráce.

Rusko stojící mimo EU a NATO chce eliminovat stav, kdy je jako regionální i globální mocnost vyraženo z rozhodovacích procesů v otázkách evropské a transatlantické bezpečnosti i přesto, že se podílí na jejím zajišťování, mj. spoluprací s USA a NATO při řešení konfliktu v Afghánistánu, spoluprací při řešení problému s íránským jaderným programem. Proto usiluje o vytváření nového modelu evropské bezpečnostní architektury, což se setkal se vstřícností Německa a Francie.

Paralelně s tím ruské vedení formulovalo další strategický cíl: ekonomickou modernizaci Ruska, která má vést k překonání jednostranné závislosti země na modelu „surovinové“ ekonomiky. Zapojení EU do tohoto procesu by mohlo posílit proevropský charakter ruské politiky což může zpětně posilovat globální ekonomickou (zajištění energetické bezpečnosti) i politickou roli EU.

V případě Turecka půjde o nalezení takového modelu vztahů ve kterém by Turecko jako regionální mocnost, aniž bude členem EU, neboť vstup je minimálně ve druhé dekádě století z politických, ekonomických i bezpečnostních [6] důvodů nepravděpodobný, úzce s EU spolupracovalo v ekonomické i bezpečnostní oblasti formou specifického „přičlenění“ (status privilegovaného partnerství).

Co se týče vztahů EU jak s Ruskem, tak i Tureckem bude klíčové, aby míra vstřícnosti unie k oběma mocnostem byla taková, že nebudou výrazněji preferovat své zapojení

do jiných geopolitických konfigurací, které jim nabízí jejich poloha, politická a ekonomická váha (posilování vztahů a spolupráce Ruska s Čínou, resp. Turecka s Íránem).

EU, která může být delší dobu zaneprázdněna řešením své vnitřní politické a ekonomické stabilizace (udržení sociálního státu, eura, řešení dopadů stárnutí populace) a konfrontována s některými bezpečnostními hrozbami ve svém bezprostředním okolí (nestabilní politická a bezpečnostní situace v severní Africe a na Blízkém východě, zvýšená míra nelegální migrace z těchto oblastí), se zřejmě bude více soustřeďovat na svoji regionální roli, vztahy se sousedy a rozvoj globálních hospodářských kontaktů. Zároveň má jako uskupení s více než padesátiletou zkušeností z úspěšného evropského integračního procesu vysoký potenciál atraktivity, která jí umožňuje efektivně podporovat utváření nové podoby globálního vládnutí. EU tak může podporovat posilování role dalších regionálních politických a ekonomických uskupení (např. ASEAN, Africká unie, Mercosur), a zároveň se podílet na zřejmě dlouhodobém a komplikovaném procesu vzájemné kooperace OSN, neformálních seskupení jako je např. G20 či G8 a nestátních aktérů (ekonomické korporace, mezinárodní nevládní organizace, církve, média apod.). Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 definuje v této souvislosti pozici EU poměrně pregnantně: „Ve světě globálních hrozeb, globálních trhů a globálních médií, závisí ve zvýšené míře naše bezpečnost a prosperita na efektivním multilaterálním systému. Rozvoj silnějšího mezinárodního společenství, dobře fungujících mezinárodních institucí a mezinárodního řádu respektujícího právo je náš cíl“. [7]

Je ovšem zřejmé, že v současném světě bude dosažení takového modelu vztahů velmi složité a komplikované. Každý z klíčových globálních aktérů – Spojené státy, Čína, Rusko a potenciálně Indie či Brazílie – má totiž své vlastní strategické, politické, ekonomické a bezpečnostní zájmy a geopolitické priority: Spojené státy udržení své globální dominance pokud možno co nejdéle v nových podmínkách („první mezi rovnými“), Čína pokračování „mírového vzestupu“, kdy prioritou pro ni je vytvoření příznivého mezinárodního ovzduší, které jí umožní soustřeďovat se primárně na ekonomický rozvoj vlastní země a získávání surovin pro rychle rostoucí ekonomiku, Rusko potvrzení statusu velmoci a politické, ekonomické a bezpečnostní dominance především v postsovětském prostoru, Indie posílení role regionální mocnosti v jižní Asii a Brazílie taktéž posílení role regionální mocnosti v Latinské Americe. Rozdílnost zájmů vyvolává a bude vyvolávat spory a konflikty. Na druhé straně ovšem existují i průsečíky zájmů, kdy se zájmy mocností shodují a vystupují společně, resp. koordinovaně: zde je možné např. uvést snahu o koordinovaný postup při zvládání dopadů ekonomické a finanční krize ve formátu G20, boj proti pirátům v západní části Atlantského oceánu, kteří ohrožují mezinárodní obchod, řešení situace v Afghánistánu a částečně také na Korejském poloostrově. Míra angažovanosti „nezápadních“ aktérů ale i v těchto případech potvrzuje jejich rostoucí globální vliv.

Tato studie vznikla jako součást výzkumného záměru FSV UK a FF UK „Rozvoj české společnosti v Evropské unii: výzvy a rizika“, dílčího projektu CESES „Vize a strategie rozvoje české společnosti v EU, MSM0021620841 a projektu výzkumu, vývoje a inovací „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“, VG2012013009.

Poznámky k textu:

- [1] Blíže k ekonomickému růstu nových mocností < http://www.standardchartered.com/media-centre/press-releases/2010/documents/20101115/The_Super-cycle_Report.pdf > a Grant, Ch: Can Europe and China shape a new world order, London, Centre for European Reform, 2008; <http://www.cer.org.uk/pdf/p_837.pdf>.
- [2] *Global Trends 2025: A Transformed World*. The National Intelligence Council's 2025 Project (2008). <http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf> s. vi.
- [3] Sovméstnoje zajavlenije glav gosudarstv pravitelstv stran – učastnic Vtorovo samita BRIK, < http://news.kremlin.ru/ref_notes/524>.
- [4] Za reakci na tento možný budoucí trend se dá považovat vyjádření první místopředsedkyně Evropské komise a vysoké představitelky unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Catherine Ashtonové, která na jednání Rady EU v prosinci 2010 ve světle upadajícího zájmu USA o spolupráci s Evropou vyzvala k užší spolupráci s Čínou a vytvoření nového „trojúhelníku“ EU-USA-Čína. Bývalý britský ministr zahraničí David Miliband dříve prohlásil, že je v zájmu Evropy, aby místo potenciální G2 fungovala G3, tedy trio USA-EU-Čína.
- [5] Odhaduje se, že koncem června 2010 držela čínská vláda obligace eurozóny v hodnotě 630 miliard eur (7,4 % jejich celkového objemu).
- [6] Problémem pro EU je míra ilegální migrace z Turecka do EU. V roce 2008 bylo na přístupových cestách do schengenského prostoru zatčeno 150 tisíc utečenců z Turecka.
- [7] Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie. In *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, s. 11.

Hlavní použitá literatura:

- BALABÁN, M. *Megatrendy světového vývoje*. Praha: Prague Social Science Studies, Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/281_031_%20-%20Balaban.pdf.
- BALABÁN M., POTUČEK M. *Aktuální stav a perspektivy globálního vládnutí*. The Science for Population Protection, č. 1/2009, <<http://www.population-protection.eu/current-state-and-prospects-global-governance>>.
- BALABÁN, M., RAŠEK A. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha. Karolinum, 2010.
- BALABÁN, M. Europe and the United States in the 'Asian' 21st Century: the Political, Economic and Security Context. *Central European Journal of International & Security Studies*, <<http://cejiss.org/articles/vol4-1/balaban/>> .
- Global Trends 2025: A Transformed World*. The National Intelligence Council's 2025 Project <http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf>.
- GRANT, Ch. (with BARYSCH, K.) *Can Europe and China Shape a New World Order?* London: Centre for European Reform, <http://www.cer.org.uk/pdf/p_837.pdf>.
- LEONARD, M. *Divided World: The struggle for primacy in 2020*. London: Centre for European Reform, 2007.
- Mapping the Global Future. Report of the National Intelligence Council's 2020 Project*, 2004. <http://www.cia.gov/nic/NIC_globaltrend2020.html> .
- The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025*. Paris, European Union Institute for Security Studies 2006, <<http://www.iss-eu.org/books/NGP.pdf>> .
- WALL, S., GOLDBERGER, J. *America and Europe: Moving Towards 2020*. Oxfordshire, Alden Press, 2007.
- ZAKARIA, F. *Postamerický svět*. Praha: Academia, 2010.